

VI. Activitat de recerca

Programes de recerca

Secció Històrico-Arqueològica

Base de dades de manuscrits catalans de l'edat moderna (1474-1814)

Directores: Eulàlia Duran i Grau
Maria Toldrà Sabaté

L'equip investigador està format per Joan Mahiques i Helena Rovira, de la Universitat de Barcelona, i Enric Querol, de la Universitat Autònoma de Barcelona.

El programa té per objecte crear un catàleg en línia de manuscrits en qualsevol llengua produïts als Països Catalans en l'edat moderna (des del final del s. XV fins al començament del XIX). Gira entorn de la implementació de la base de dades sobre patrimoni bibliogràfic *Manuscrits catalans de l'edat moderna* (MCEM, <http://mcem.iec.cat>), centrada en les qüestions relacionades amb l'autoria dels manuscrits i la identificació d'obres desconegudes.

D'entre les tasques realitzades al llarg del curs, per exemple s'han publicat descripcions de manuscrits d'arxius i biblioteques de Barcelona, Palma, Tortosa i Viella, i s'han revisat i completat les descripcions de manuscrits de la mateixa procedència incorporades a MCEM en cursos anteriors. Pel que fa a la catalogació de manuscrits de la biblioteca de la

Reial Acadèmia de Bones Lletres, s'ha treballat sobretot en la descripció dels medievals i dels contemporanis, dels quals s'han incorporat a MCEM els corresponents als límits cronològics de la base de dades.

Quant al *Cens de poesia catalana de l'edat moderna*, s'ha treballat en l'entrada i correcció de registres i actualment es troba en fase de disseny la interfície de consulta d'aquesta base de dades.

Base de dades de monuments commemoratius

Director: Albert Balcells i González

Projecte dedicat a l'elaboració d'una base de dades interactiva de més de 1.300 monuments commemoratius dels segles XIX-XXI de les ciutats catalanes, des de modestos monòlits fins a grups escultòrics d'envergadura. Aquesta base de dades recull la informació bàsica de cada monument (títol, inscripció, autor, data d'inauguració i dimensions), almenys una fotografia, una breu descripció i un comentari sobre el significat i la justificació del monument. Al llarg del curs s'han continuat les tasques habituals de mante-

niment i actualització de la base de dades, com és ara la introducció de nous monuments erigits en els municipis catalogats, o la incorporació de monuments de les poblacions que encara no s'havien catalogat.

Catalunya Carolíngia

Directors: Gaspar Feliu i Montfort
Josep Maria Salrach i Marés

L'objectiu d'aquest programa de recerca és recollir i publicar tots els documents referents a Catalunya fins a l'any 1000, incloent-hi els preceptes dels reis francs expedits per al nostre país. Aquest corpus documental té un interès excepcional per a la història dels segles IX i X no tan sols de Catalunya, sinó també de l'Europa occidental de l'època carolíngia. Els resultats de les investigacions es publiquen en els volums corresponents als diferents comtats de la Catalunya Carolíngia. Durant aquest curs s'ha treballat en la finalització del volum VIII, corresponent als comtats d'Urgell, Cerdanya i Berga, i en l'elaboració del volum IX, d'apèndix i resum general de tota l'obra.

Corpus des Troubadours

Directors: Tomàs Martínez Romero
Vicenç Beltran i Pepió

L'IEC és el director internacional d'aquest projecte de la Unió Acadèmica Interna-

cional, centrat en l'empremta trobadoresca sobre la tradició cultural europea. L'objectiu és reunir, dins d'una col·lecció completa i homogènia, els textos que es troben dispersos en nombroses publicacions de qualitat molt desigual i no sempre fàcilment accessibles. Al marge dels títols apareguts a la col·lecció, publicats a Edizioni dell Galluzzo de Firenze, el web rep moltes consultes (entre altres materials, hi ha disponibles poemes escrits per uns dos-cents trobadors, que a més estan vinculats a les imatges disponibles dels manuscrits).

Al llarg del curs s'ha continuat la incorporació d'imatges i s'ha treballat en la digitalització de tres edicions: *I trovatori d'Italia*, de Giulio Bertoni; *Poésies completes du troubadour Peire Cardenal*, de René Lavaud, i *Raimon Gaucelm de Béziers. Poesie*, d'Anna Radaelli. Així mateix, es té prevista la digitalització, correcció i incorporació dels següents articles i edicions: *Poésies du troubadour Guilhem Adémar* (Almqvist, K.), *Rigaut de Barbezieux*, *Le canzoni* (Braccini, M.), *L'École des Jaloux* (Cluzel, I.), *Le biografie trovadoriche, testi provenzali dei secc. XIII e XIV* (Favati, G.), *The poems of Aimeric de Peguilhan* (Chambers, F. M. i Shepard, W. P.), i *The Poetry of Cercamon and Jaufre Rudel* (Wolf, G. i Rosenstein, R.).

**Corpus Documental de les Relacions
Internacionals de Catalunya
i de la Corona d'Aragó**

Directora: M. Teresa Ferrer i Mallol (†)

Projecte dedicat a la publicació en edició crítica dels tractats internacionals de Catalunya i després de la Corona d'Aragó des del segle XII fins a la mort de Ferran el Catòlic. Entre altres tasques, aquest curs s'han corregit els articles relatius a les conquestes de Jaume I i les relacions exteriors d'aquest rei i els seus dos successors —el seu fill Pere el Gran i el seu net Alfons el Liberal—, i s'ha treballat en la redacció de l'obra sobre les relacions amb els països islàmics. Està pendent el relleu en la direcció després del traspàs de la doctora M. Teresa Ferrer i Mallol.

Corpus Inscriptionum Latinarum

Director: Marc Mayer i Oliver

Des de l'any 2015, l'equip investigador està constituït per Javier Velaza Frias, Noemí Moncunill Martí, Blanca Rodríguez Belló, Silvia Tantimonaco i Alejandra Guzmán Almagro, de la Universitat de Barcelona; Giulia Baratta, de la Universitat de Macerata, i Silvia Braitto, de les universitats de Verona, Venècia i Pàdua.

Aquest programa de recerca té per objecte la redacció d'una nova edició del volum II del catàleg d'inscripcions en llengua llatina *Corpus Inscriptionum*

Latinarum (CIL), que inclourà inscripcions a Hispània. Al llarg del curs s'ha treballat especialment en la redacció definitiva del conjunt epigràfic de Ruscino i en la redacció en llatí de les inscripcions per al CIL 11.2 corresponents al *conventus Tarraconensis* nord.

**Corpus Textual de la Catalunya
del Nord: Catàleg d'impresos
rossellonesos**

Directores: Eulàlia Duran i Grau

Eulàlia Miralles i Jori

Programa dedicat a la confecció d'un corpus d'impressions fetes a Perpinyà i al territori del Rosselló entre els anys 1500 i 1840, alhora que s'ocupa de l'estudi dels impressors nord-catalans i els llibreters establerts en aquest territori, de la seva activitat empresarial i de la història de la cultura catalana, de la literatura i de la llengua en la premsa d'aquestes terres. La recerca d'aquest curs s'ha centrat especialment en impresos digitalitzats a la xarxa i en fons al nostre abast, tot i que es té la intenció de visitar fons estrangers. Així mateix, s'ha continuat ampliant i millorant el web del programa, sobretot pel que fa a la incorporació de descripcions tipobibliogràfiques del Catàleg d'impresos rossellonesos.

Diccionari d'Historiadors de l'Art Català-Valencià-Balear

Directors: Francesc Fontbona
i de Vallescar
Bonaventura Bassegoda
i Hugas

Aquest programa té per objecte elaborar el *Diccionari d'historiadors de l'art català-valencià-balear* en línia (<http://dhac.iec.cat>). Les entrades contenen una breu biografia professional i el perfil del treball intel·lectual dels historiadors de l'art de tots els territoris de llengua i cultura catalanes. En total es disposa de sis-centes biografies, la major part d'autors del Principat, entre els quals des del principi s'han inclòs els de la Catalunya del Nord. Al llarg del curs han continuat arribant les poques biografies que falten d'historiadors de l'art del Principat i, sobretot, se n'han rebut d'autors valencians i balears.

Índex de *Les quatre grans cròniques*

Director: Josep Massot i Muntaner

Projecte iniciat el 2002 per reeditar *Les quatre grans cròniques*, obra revisada per Ferran Soldevila i publicada per l'editorial Selecta l'any 1971. Després de la publicació dels quatre volums (*Llibre dels feits del rei En Jaume*, *Crònica de Bernat Desclot*, *Crònica de Ramon Muntaner* i *Crònica de Pere III el Cerimoniós*), aquest

curs ha sortit el cinquè. Amb aquest volum, que correspon a l'apèndix i l'índex, elaborats per Andreu Gabriel, ha finalitzat el projecte.

Llibres de matrícula de les insaculacions (llibres de l'ànima) de la ciutat de Barcelona (1498-1713)

Directora: Eva Serra i Puig

Projecte endegat l'any 2008 amb l'objectiu d'editar les insaculacions de la ciutat de Barcelona entre el final del s. xv i l'últim any insaculatori abans del decret de Nova Planta. L'activitat del curs 2016-2017 s'ha centrat especialment en l'acabament de la transcripció de la llista dels jurats del Consell de Cent i de la base legal.

Recerca arqueològica de la ciutat romana de Iesso (Guissona)

Director: Josep Guitart i Duran

Programa desenvolupat en el marc de col·laboració del Patronat d'Arqueologia de Guissona, del qual l'IEC és membre fundador des de la seva creació el 1995, i, conjuntament amb l'Ajuntament de Guissona, un dels principals impulsors institucionals. Té com a principals objectius l'estudi arqueològic de la ciutat romana de Iesso i el seu territori, i la potenciació de la difusió i la socialització de coneixements que genera la recerca.

Al llarg del curs 2016-2017 han continuat les excavacions i l'estudi de resultats, i el Museu de Guissona ha seguit promovent el jaciment i divulgant-ne la recerca, tot organitzant activitats com ara visites guiades i concursos. A més, s'ha estrenat el nou web del Museu de Guissona i el Parc Arqueològic de la ciutat romana de *Iesso* (<http://museudeguissona.cat>), que presenta un disseny més modern i intuïtiu.

Així mateix, d'entre les activitats dutes a terme destaca l'XI Curs d'Arqueologia Ciutat Romana de *Iesso*, impartit entre els dies 3 i 14 de juliol i organitzat pel Museu de Guissona, la Universitat Autònoma de Barcelona, l'Ajuntament de Guissona, l'IEC i l'Institut Català d'Arqueologia Clàssica. Va anar adreçat a estudiants, llicenciats, graduats i qualsevol persona interessada en l'arqueologia, que van tenir l'oportunitat de fer pràctiques de camp al Parc Arqueològic i conèixer de primera mà la recerca arqueològica i el procés de romanització a l'interior de Catalunya. El programa també va incloure altres activitats, com conferències i visites als jaciments de Puig Castellar de Biosca (Segarra) i Sant Miquel de Sorba (Berguedà).

En les excavacions realitzades a *Iesso* en el marc de l'onzena edició d'aquest curs, es va trobar una gran quantitat de material orgànic dins d'un pou de sis metres de profunditat situat extramurs. Els objectes trobats són una

galleda de fusta amb tapa, única a Espanya; plats, també de fusta; una sabata de cuir, i eines, que possiblement van caure al pou entre els segles II i III dC. A més d'aquestes peces, es van trobar restes de vegetació i fruits com ara nous, pinyols de préssec o llavors de vinya, cosa que contribuirà a l'estudi de la flora i l'alimentació de l'època romana. Tot aquest material s'ha conservat en molt bon estat perquè ha romàs sota l'aigua en una atmosfera anaeròbica, i serà tractat per poder ésser exposat al Museu de Guissona.

Tabula Imperii Romani - Forma Orbis Romani (TIR-FOR)

Director: Josep Guitart i Duran

L'IEC assumeix, des del 2014 i a proposta de la Unió Acadèmica Internacional, la coordinació internacional del projecte Tabula Imperii Romani - Forma Orbis Romani (TIR-FOR) i encomana aquesta tasca a la Comissió de l'IEC per a la TIR-FOR, presidida per Josep Guitart, qui també presideix la Comissió Internacional del projecte, i integrada per Marta Prevosti, Ferran Arasa, Antoni González Sanmartí, Ada Cortés, Núria Romani, Pau de Soto i Núria Padrós. La TIR-FOR és fruit de la unió de dos projectes: Tabula Imperii Romani (TIR) i Forma Orbis Romani (FOR). El primer es proposa la preparació d'un mapa de l'Imperi romà a partir de 56 fulls a escala 1:1.000.000, i

l'altre desenvolupa la mateixa línia però a escala 1:25.000.

Al llarg del curs s'ha continuat la tasca permanent de promoció internacional de la TIR-FOR i d'incorporació de nous països de l'àmbit geogràfic de l'Imperi romà, com és ara Tunísia. Així mateix, s'han prosseguit els treballs de confecció de l'aplicació amb la TIR i la FOR digitalitzada i en actualització permanent —l'execució de les dues primeres fases es va encarregar al Laboratori d'Informació Geogràfica i Teledetecció de la Universitat Autònoma de Barcelona—, i s'ha elaborat un Word Press per fer visible a la xarxa el treball que s'està realitzant, que comprèn textos explicatius, fotografies, etc. També s'han començat a actualitzar les fitxes de la TIR Catalunya.

Finalment, entre les activitats organitzades, destaca la jornada *Catalunya i les noves tendències en cartografia històrica*, celebrada el 3 d'octubre a la seu de l'IEC i coorganitzada amb l'Institut Català d'Arqueologia Clàssica, el Centre d'Història Contemporània de Catalunya i la Societat Catalana d'Estudis Històrics (per a més informació, vegeu l'apartat d'aquesta societat al capítol VIII, «Societats filials»). A més, la Comissió de l'IEC per a la TIR-FOR va participar al II Simposi Internacional Linked Pasts, que va tenir lloc els dies 15 i 16 de desembre a la Facultat de Filologia de la Universitat Nacional d'Educació a Distància (Madrid).

Altres projectes de recerca de l'SHA

Corpus Antiquitatum

Americanensium

Directora: Victòria Solanilla Demestre

Ponent: Josep Guitart i Duran

Corpus des Antiquités Phéniciennes et Puniqes

Directora: M. Eugènia Aubet Semmler

Ponent: Josep Guitart i Duran

Corpus International des Timbres Amphoriques

Director: Cèsar Carreras i Monfort

Ponent: Josep Guitart i Duran

La justícia a la Catalunya medieval

Directors: Josep Maria Salrach i Marés

Tomàs de Montagut

Estragués

Preparació de l'edició crítica de l'epistolari de Ferran Soldevila

Directors: Antoni Simon Tarrés

Enric Pujol i Casademont

Preparació de l'edició crítica de la traducció catalana del *Breviari d'amor*

Director: Josep Massot i Muntaner

Repertori d'autobiografies, dietaris i epistolaris

Director: Albert Balcells i González

Secció de Ciències Biològiques

Anàlisi històrica dels efectes de la sequera als boscos dels

Països Catalans

Director: Francisco Lloret Maya

Ponent: Jaume Terradas i Serra

Col·laboren en el projecte Josep Maria Espelta Morral, Jordi Martínez Vilalta i Joan Pino Vilalta, del Centre de Recerca Ecològica i Aplicacions Forestals.

L'objectiu principal d'aquest programa és recollir i estructurar la informació relativa als efectes de la sequera sobre els boscos del Països Catalans entre els segles XVIII i XX, i emprar-la per a analitzar quantitativament les seves causes i els seus impactes allà on el volum i la consistència de les dades ho permeti.

L'activitat del curs 2016-2017 s'ha centrat principalment en l'anàlisi quantitativa de les dades d'explotació forestal dels boscos privats de la demarcació de Girona durant el s. XX (relacionant aquesta informació amb les dades climàtiques disponibles), i en la recopilació d'informació sobre el bosc de Poblet amb vista a una possible anàlisi sistemàtica d'aquest territori. Així mateix, a fi de comprovar canvis en la percepció dels valors dels boscos al llarg de la història, i com s'actuava i es gestionava el bosc davant la crisi provocada per la sequera, s'ha estudiat la viabilitat d'obtenir dades sistemàtiques a partir d'informació

digitalitzada disponible en línia (www.memoriapersonal.eu) sobre relats personals històrics, com ara dietaris de pagès, que compreguin períodes documentats de sequera dels segles XIX (1812-1818) i XX (1922-1923).

Distribució de *Galemys pyrenaicus* a Catalunya: possibles variacions després de quinze anys

Director: Joaquim Gosálbez i Noguera

L'objectiu principal del projecte és actualitzar la distribució de l'almesquera (*Galemys pyrenaicus*) a Catalunya. Es tracta d'un mamífer insectívor semiaquàtic, endèmic de les muntanyes del nord ibèric, que està catalogat com a amenaçat i protegit a escala internacional. A més, és un excel·lent indicador de la qualitat dels hàbitats fluvials.

La seva distribució a Catalunya es va establir amb un elevat grau de precisió l'any 2000, mitjançant la prospecció d'indícis en 409 trams fluvials. La comparació dels resultats de 2000 amb els actuals permetrà avaluar la tendència de l'espècie en el període 2000-2017, el seu estat de conservació i les possibles causes dels canvis que s'observin. A aquest efecte s'estan prospectant els mateixos trams de l'any 2000, i aplicant la mateixa metodologia. En cada tram es recorren entre 200 i

300 metres, cercant excrements d'almesquera. La prospecció es fa almenys cinc dies després de pluges fortes, ja que un increment del cabal pot rentar els excrements, i generalment es considera que les condicions de prospecció són acceptables si es detecten excrements de musaranyes d'aigua, que són més abundants i fàcils de localitzar.

L'any 2016 es va cloure amb 108 trams prospectats, a la conca del Segre, on el 2000 les poblacions d'almesquera s'hi presentaven molt fragmentades i potencialment vulnerables. I el 2017 s'ha destinat a la prospecció de les conques de la Noguera Pallaresa i de la Garona. Pel que fa a la conca de la Noguera Pallaresa, la prospecció comprèn els trams visitats l'any 2000 situats fora dels límits del Parc Natural de l'Alt Pirineu, ja que els trams de dins es van revisar els anys 2013-2014 i les condicions no han canviat significativament. I quant a la conca de la Garona dins l'Aran, la prospecció comprèn els mateixos trams del 2000.

Els sistemes naturals del delta del Llobregat

Director: Joan Pino i Vilalta

Ponent: Joaquim Gosálbez i Noguera

Programa iniciat el 2012 amb l'objectiu de sintetitzar i publicar la informació sobre els sistemes naturals del delta del Llobregat. La tasca s'ha conclòs amb la

publicació, al final del 2016, de *Flora vascular del delta del Llobregat*, que constitueix el número 18 de la col·lecció «Treballs de la Institució Catalana d'Història Natural» i està disponible tant en format digital com en paper. L'obra conté un catàleg florístic que eleva a 1.137 el nombre de tàxons vasculars del delta del Llobregat, i una cartografia sistemàtica i detallada de cadascun. A més, cada espècie va acompanyada d'una breu descripció de l'hàbitat que ocupa i del seu grau de raresa al Delta. Cal assenyalar també que el programa de recerca ha tingut com a resultat una altra obra, *l'Atlas de les plantes vasculars del delta del Llobregat*, pendent de publicació.

Flora i cartografia de les plantes, els fongs i la vegetació

Aquest programa de recerca consta de tres subprogrames: «Flora i cartografia de briòfits», «Biodiversitat dels fongs i líquens dels Països Catalans» i «Flora i cartografia de les plantes vasculars».

Flora i cartografia de briòfits

Directores: Montserrat Brugués

i Domènec

Rosa M. Cros i Matas

Ponent: Josep Peñuelas i Reixach

Al llarg del curs s'ha revisat el material, s'han introduït dades al formulari i s'ha

elaborat la fitxa de 50 espècies de briòfits, que generaran 50 mapes nous, i amb això es podran consultar un total de 450 espècies. Així mateix, s'han actualitzat els mapes anteriors d'acord amb les noves dades publicades i revisades, i s'han realitzat tasques de manteniment, difusió i millora en el posicionament de l'aplicació *Cartografia de briòfits. Península Ibèrica i illes Balears* (<http://briofits.iec.cat>).

Biodiversitat dels fongs i líquens dels Països Catalans

Directors: Xavier Llimona i Pagès
Claude Roux

L'equip està integrat pels col·laboradors següents:

— Mercedes Barbero i Castro, Antonio Gómez-Bolea, Enric Gràcia i Barba, Néstor Hladun i Simón, Esteve Llop i Vallverdú i Pere Navarro-Rosinés (Universitat de Barcelona);

— Joaquim Carbó i Pericay, Carlos Cortés i Moragrega, Narcís Macau i Roig, Joan Montón i Martínez, Miquel Àngel Pérez-de-Gregorio i Capella, Jordi Rius, August Rocabruna i Llavanera, Manuel Tabarés i Llavanera, Àngel Torrent, Josep M. Vidal i Frigola i Jordi Vila i Garcia (Societat Catalana de Micologia);

— Andreu Cera Rull, Samantha Fernández-Brime, Ester Gaya Bellés, Mireia Giralt i Esteve (Universitat Rovira i Virgili); Eloi Llenas Rofes (col·laborador

d'Enric Gràcia); Diana Muñiz i Pérez (Institut de Biotecnologia i de Biomedicina), i Miquel Oltra (Universitat d'Alcalá de Henares i Societat Micològica Valenciana).

L'activitat del curs 2016-2017 s'ha centrat a donar més visibilitat als resultats de la recerca d'aquest projecte al web de l'IEC a partir de més de dues-centes fotografies i macrofotografies, digitals i analògiques, de fongs i líquens dels Països Catalans. Aquest material s'anirà ampliant —la majoria d'imatges de què es disposa són de Jordi Vila— i permetrà generar una base de dades dirigida tant al públic general com a científics, consultable per camps com ara el nom científic (gènere, espècie i varietat) o el nom popular.

Aquest repertori d'imatges destaca pels seus valors científic (mostres representatives, fresques, fidelitat de colors, visibilitat dels principals caràcters diagnòstics) i artístic (composició, fons corresponent al medi, enquadrament, il·luminació). Les imatges es podran veure en dues escales, i aniran acompanyades d'informació relativa als drets d'autor (autor i IEC) i a aspectes com ara la localitat, la data, l'ecologia o els trets principals que faciliten el reconeixement de l'espècie. Així mateix, convé destacar tant la correcta identificació de les espècies —les imatges ofertes per cercadors com Google sovint són poc representatives o no corresponen a l'espècie indicada— com

la seva selecció —es dona preferència a les espècies de menys iconografia o mal identificades en altres webs.

Flora i cartografia de les plantes vasculares

Director: Xavier Font i Castell
 Ponent: Jaume Terradas i Serra

Aquest curs s'ha continuat treballant en el divuitè volum de l'*Atlas corològic de la flora vascular dels Països Catalans*, que recull tots els tàxons de les famílies *Cyperaceae* i *Juncaceae* (199 tàxons) i que es preveu enllestir al final del 2017. Després es duran a terme tasques de manteniment del portal web sobre la cartografia de les plantes vasculares als Països Catalans, l'ORCA (uw.orca.cat), revisant i publicant-hi les observacions d'aquest divuitè volum, i començant a informatitzar el volum següent, que inclourà tots els tàxons de gramínies dels Països Catalans (264).

Indicadors de l'estat ambiental del mar catalano-balear (interdisciplinari amb la SECCT)

Director: Miquel Canals i Artigas

El grup investigador està integrat pels membres de l'IEC Damià Barceló, Marta Estrada i Joan Grimalt, i pels col·laboradors Enric Ballesteros, del CEAB-CSIC;

Joan Batista Company, de l'ICM-CSIC, i Àlex Aguilar, Rut Pedrosa, Anna Sànchez-Vidal, Xavier Tubau, Aitor Rumín i William O. P. de Haan, de la UB.

Al llarg d'aquest curs s'ha completat la recopilació d'informació relativa als set objectius específics del projecte, que eren els següents:

- determinar si tots els elements de les xarxes tròfiques marines es presenten en abundància i diversitat normals i en nivells que puguin garantir l'abundància de les espècies a llarg termini i el manteniment ple de les seves capacitats reproductives i de provisió de serveis;

- reavaluar la biodiversitat del mar catalano-balear per saber si la qualitat i la freqüència dels hàbitats i la distribució i l'abundància d'espècies s'adiuen amb les condicions fisiogràfiques, geogràfiques, climàtiques i ambientals regnants;

- examinar les concentracions de contaminants en partícules en suspensió, sediments i organismes, amb vista a escatir els efectes que puguin causar;

- revisar els inventaris de deixalles marines per conèixer-ne la composició, distribució i origen, així com els seus efectes i interrelacions amb els hàbitats i els organismes;

- avaluar la integritat dels fons marins del mar catalano-balear;

- determinar l'estat de les poblacions d'espècies explotades d'alt interès, i

- establir les relacions entre fenòmens naturals d'alt nivell energètic

propis del mar catalano-balear i els punts clau recollits en els objectius anteriors.

L'activitat dels propers anys se centrarà en la redacció d'un document final publicable que inclogui els principals resultats assolits. Això permetrà mostrar no només allò conegut, sinó també identificar les mancances de coneixement i, consegüentment, les possibles línies futures de recerca en el camp de l'ambient marí del mar catalano-balear i del Mediterrani sencer.

Millora de la presència de la llengua catalana dins de recopilacions internacionals de noms de plantes. *Vocabulari multilingüe de noms de plantes*

Directors: Mercè Durfort i Coll
Eduard Parés i Español

Projecte iniciat el 2009 amb l'objectiu de millorar substancialment la presència de la llengua catalana dins de les recopilacions internacionals de noms de plantes. Es duu a terme en col·laboració amb la base de dades multilingüe més àmplia existent de noms de plantes, *Multilingual Multiscript Plant Name Database* (MMPND), de la Universitat de Melbourne (Austràlia). El treball de base són 475 tàxons dels gèneres *Castanea*, *Quercus*, *Salix*, *Abies*, *Picea*. Inclou noms científics, sinònims i autors (1.400); noms catalans (725), i noms en altres llengües (6.300). Tots els noms implicats són més de 12.000.

Vitis Catalana

Director: Josep M. Puiggròs i Jové

Projecte liderat pel Centre de Documentació Vinseum (CDV) i emmarcat en el Grup de Recerca de les Varietats Autòctones i Tradicionals de la Vinya (GREVA) de l'àrea dels països de llengua i cultura catalanes. Aquest grup està impulsat per VINSEUM Museu de les Cultures del Vi de Catalunya i la Secció de Viticultura i Enologia de la Institució Catalana d'Estudis Agraris de l'IEC amb l'aval de la Secció de Ciències Biològiques.

A fi de contribuir a la recerca i difusió de la viticultura catalana, es va crear el portal *Vitis Catalana*, que aplega informació lexicogràfica i descriptiva de les varietats de vinya presents als territoris de cultura catalana al llarg dels segles. El portal es basa en el buidatge de documents escrits i en la investigació feta pel GREVA, i inclou més de 2.000 referències.

Al llarg del curs 2016-2017, s'han continuat introduint fitxes per obtenir resultats més equilibrats en el territori i entre les varietats. Així mateix, convé destacar que el 20 d'octubre la responsable del CDV, Jordina Escala, va presentar *Vitis Catalana* a l'Auditori del VINSEUM (Vilafranca del Penedès). L'acte va incloure una conferència del filòleg Xavier Fava sobre les motivacions que expliquen els noms dels ceps i raïms catalans, un debat i una degustació de vins de varietats catalanes.

Altres projectes de recerca de la SECCB

**Anàlisi dels aspectes socials dels
fons d'Arxiu de la Reial Acadèmia
de Medicina de Barcelona
en el període 1770-1850**

Director: Jacint Corbella i Corbella

**Aplicacions de la radiació
de sincrotró en biomedicina**

Directora: M. Teresa Estrach i Panella

Secció de Ciències i Tecnologia

Diccionari Multilingüe de la Ciència del Sòl (català, espanyol, gallec i portuguès amb equivalències en anglès, francès i eusquera)

Director: Jaume Porta i Casanellas

Projecte de la Sociedad Española de la Ciencia del Suelo, que compta amb la participació de la Sociedad Latinoamericana de la Ciencia del Suelo i la col·laboració del TERMCAT, de l'IEC, de la Real Academia Galega i de la Real Academia Española. Consisteix a elaborar un diccionari terminològic sincrònic en línia (<http://cit.iec.cat/GLOSECS/inici.html>), amb accés obert, amb entrades separades en espanyol (amb americanismes), català, gallec i portuguès (amb americanismes), i amb equivalències en anglès, francès i eusquera. S'elabora per àmbits d'especialitat de la ciència del sòl (propietats fisicoquímiques i químiques i comportament del sòl; propietats físiques i comportament del sòl; atmosfera i aigua del sòl; origen del sòl i organitzacions edàfiques; classificació, taxonomia i correlació de sòls, i components minerals del sòl). El projecte va ésser presentat pel seu director, Jaume Porta, al XXI Congreso Latinoamericano y XV Congreso Ecuatoriano de la Ciencia del Suelo, que es va celebrar a Quito (Equador) entre els dies 24 i 28 d'octubre de 2016.

Història de la matemàtica, resultats, contextos i textos. Grècia I, II i III

Directora: Pilar Bayer i Isant

Col·laboradors: Josep Pla i Carrera (UB)

Margarida Bassols

Puig (UB)

El projecte consisteix a elaborar una història de la matemàtica grega en quatre volums, cadascun dels quals consta de dues parts: un corpus històric i traduccions al català de textos grecs que constitueixen la base del corpus. El primer volum comprèn el període que va de Tales i Pitàgores a Plató i Aristòtil; el segon inclou una adaptació anotada i comentada dels *Elements* d'Euclides; el tercer cobreix la matemàtica grega del segle III aC amb textos d'Euclides, Apol·loni, Arquímedes, Eratòstenes i Aristarc de Samos, i el quart volum comprendrà la resta de la matemàtica grega fins al final del segon període de l'Escola d'Alexandria, al s. IV dC.

Aquest curs Josep Pla i Carrera ha acabat de redactar el volum *Grècia II b*), pendent de correccions, i actualment està treballant en la redacció de *Grècia III*. El volum anterior, *Grècia II a*), està pendent de la tercera correcció lingüística (ajustada a la nova gramàtica de l'IEC) i de revisió matemàtica. Així mateix, cal destacar que els volums *Història de la matemàtica: Egipte i Mesopotàmia* i *Història de la matemàtica: Grècia I*, publicats el

juliol de 2016, van rebre el Premi Crítica Serra d'Or corresponent a l'apartat de Recerca (altres ciències).

La millora de les condicions d'habitabilitat i la reducció de la demanda energètica en grans conjunts residencials de l'Àrea Metropolitana de Barcelona

Director: Pere Joan Ravetllat Mira

Ponent: Joan Antoni Solans i Huguet

Programa iniciat el 2015 amb l'objectiu de contribuir a la millora de les condicions d'habitabilitat i a la reducció de la demanda energètica en grans conjunts residencials de l'Àrea Metropolitana de Barcelona. A aquest efecte, s'analitzen els complexos residencials construïts en aquesta zona entre els anys 1954 i 1979, tenint en compte tant les dades estrictament tecnològiques com els factors sociològics.

Al llarg d'aquest curs s'ha treballat, entre altres coses, en la caracterització específica dels sis àmbits d'estudi (sectors urbans), l'aplicació d'estratègies d'intervenció, l'avaluació dels diferents escenaris tant des d'un punt de vista del comportament energètic com de la percepció dels usuaris, i l'avaluació de la factibilitat econòmica i tecnològica dels escenaris estudiats. Així mateix, s'han previst i dut a terme un bon nombre d'estratègies de difusió de l'estudi. N'és

un exemple la publicació, el desembre de 2016, del llibre *Millora de les condicions d'habitabilitat i reducció de la demanda energètica en els grans conjunts residencials de l'Àrea Metropolitana de Barcelona. Part I: Estat de la qüestió i caracterització dels conjunts indicadors sociodemogràfics, socioeconòmics i socioespacials*.

Portal CiT. Edició, publicació i difusió en línia de terminologia de ciències i tecnologia

Director: Salvador Alegret i Sanromà

El portal CiT (Terminologia de Ciències i Tecnologia, <http://cit.iec.cat>) consta de tres interfícies principals: una biblioteca en línia d'obres terminològiques (BiblioCiT), les quals es poden consultar individualment de manera avançada; un motor de cerca avançat (CercaCiT), mitjançant el qual es poden consultar totes les obres de la BiblioCiT simultàniament o per grups temàtics (actualment conté 175.346 unitats terminològiques catalanes de 62 obres), i la interfície ContextCiT, que permet veure contextos d'ús de termes apareguts en les revistes especialitzades recollides en l'Hemeroteca Científica Catalana.

D'entre les activitats dutes a terme durant el curs 2016-2017, destaca la publicació en línia del *Vocabulari multilingüe dels fongs*, d'Eduard Parés; el *Vo-*

cabulari de l'automòbil (català-castellà-anglès), de Juan José Granados i Francisco Liesa, i de la *Terminologia de Bioquímica* (traducció catalana de la sisena edició de la publicació en anglès *Biochemistry*, de Jeremy Berg, John L. Tymoczko i Lubert Stryer). Així mateix, s'està traduint al català el *Compendium of Chemical Terminology* de la IUPAC, un compendi de terminologia química que recull més de 6.000 termes i que es coneix com a *Gold Book*. I pel que fa al *Vocabulari de microbiologia*, a cura de David Miñana, es preveu que es pugui publicar pròximament.

Altres projectes de recerca de la SECCT

**Presència de les matemàtiques
curriculars a enciclopèdies en línia
de lliure accés (fase 1: transició
batxillerat-universitat)**

Director: Joan de Solà-Morales i Rubió

**Revisió de continguts tecnològics
a enciclopèdies en català en línia
de lliure accés (entorns curriculars de
batxillerat i formació professional)**

Directora: Alicia Casals i Gelpí

Secció Filològica

Programes normatius i d'estandardització

Són aquells que tenen per objectiu l'establiment de la normativa explícita o de propostes normatives que responen a encàrrecs oficials. Són competència exclusiva de l'IEC, que delega en la Secció Filològica.

Actualització periòdica del DIEC2

Director: Joaquim Rafel i Fontanals

L'objectiu principal del projecte és actualitzar periòdicament el DIEC2 en línia amb modificacions que, en bona part, són la resposta a algunes de les propostes de millora rebudes a les Oficines Lexicogràfiques (OL).

Al llarg del curs s'han resolt les consultes de caràcter lèxic rebudes a les OL, especialment les relacionades directament amb el diccionari, i s'ha aplicat la nova normativa ortogràfica al DIEC2 en línia i a l'aplicació del diccionari per als sistemes Android i iOS.

A més d'incorporar les novetats ortogràfiques, s'hi han afegit quaranta-sis termes nous, entre els quals destaquen *ebrenc* i *disseccionar*, i els dos mots escollits com a «neologisme de l'any» el 2015 i el 2016: *dron* i *vegà -ana* —i, per extensió, *veganisme*.

Així mateix, s'hi han fet unes dues-centes quaranta modificacions que

afecten parts diverses de l'article de diccionari (la informació morfològica, la categoria gramatical, la definició, els exemples...). Quant a les definicions modificades, destaquen els canvis fets als articles *mongòlic -a*, *mongolisme*, *síndrome de Down* i *subnormal*.

Codificació de la llengua de signes catalana

Director: Josep Quer i Villanueva

Ponent: Joan Martí i Castell

El projecte té dues línies de recerca actives: la primera, iniciada el 2012, consisteix en la creació d'un corpus de referència de la llengua de signes catalana (LSC), i la segona, que va començar l'any 2016, consisteix en la creació d'una base de dades lexicogràfica de l'LSC.

Corpus de la llengua de signes catalana

L'equip de treball està format per Gemma Barberà (coordinadora), Santiago Frigola (expert sord), Delfina Aliaga (anotadora), Xavi Álvarez (anotador) i Alexandra Navarrete (revisora).

Aquest projecte pretén documentar l'estat actual de l'LSC per mitjà d'una mostra àmplia i representativa de diferents tipus de discurs signat per part de

signants nadius de diferents municipis del territori català i generar una anotació neutra i descriptiva a partir del programa d'anotació multimodal ELAN. Al llarg del curs 2016-2017, entre altres tasques s'han continuat els enregistraments i anotacions, s'ha actualitzat la informació sobre el corpus al portal de l'FLSC de l'IEC, s'ha iniciat el noticiari del corpus, i s'ha treballat en el desenvolupament tècnic de la base de dades del corpus i la publicació de les dades de vídeo disponibles (sense anotació).

Projecte de base de dades lexicogràfica per a l'FLSC

L'equip de treball el formen Eulàlia Ribera (coordinadora), Santiago Frigola (expert sord) i Alexandra Navarrete (col·laboradora).

La finalitat del projecte és crear una base de dades lexicogràfica en format digital a partir de l'estudi i el buidatge dels vocabularis i diccionaris existents, que tenen cobertures i enfocaments variats. Així mateix, té per objecte descriure les unitats lèxiques de l'FLSC i centralitzar el coneixement existent sobre el lèxic de l'FLSC, també amb l'estudi del material contingut al corpus. Amb això es vol aconseguir una eina útil per a la consulta lingüística, per a la recerca i per a l'elaboració de materials lexicogràfics en l'FLSC, incloent-hi el diccionari normatiu que caldrà elaborar més endavant.

Al llarg d'aquest curs es van buidar les obres lexicogràfiques generals següents: *Primer diccionari general i etimològic de la llengua de signes catalana* (Ramon Ferrerons), *Llengua de signes catalana (LSC). Nivell A2* (María del Pilar Fernández Viader *et al.*), i els volums 1 i 2 d'*Aprenem LSC!*, de la Fundació Il·llescat. Així mateix, es va fer el buidatge de vuit obres lexicogràfiques específiques, relacionades amb àmbits com ara la salut, el medi natural, la toponímia de Catalunya i els aliments.

Diccionari manual de la llengua catalana. Segona edició

Director: Joaquim Rafel i Fontanals

Projecte per a elaborar la segona edició del *Diccionari manual de la llengua catalana* de l'IEC (DM2), que parteix de la primera d'aquest mateix diccionari (DM1), publicada l'any 2001, i de la segona edició del *Diccionari de la llengua catalana* de l'IEC (DIEC2), publicat el març de 2007. La distribució de la informació en articles respon a criteris formals i les accepcions s'ordenen d'acord amb el criteri d'ús (de més usual a menys usual). Les subentrades formen una secció a part dins dels articles i s'ordenen alfabèticament. Així mateix, s'incorporen comentaris amb informacions de caràcter funcional, dialectal, sintàctic i morfològic als articles per orientar millor l'usuari.

D'entre les actuacions portades a terme al llarg d'aquest curs, destaquen la continuació de l'inventari i validació d'usos apareguts durant la redacció i no recollits explícitament en l'article corresponent del DIEC, i l'adequació dels articles redactats als canvis en la normativa introduïts per la nova ortografia de l'IEC.

Gramàtica de la Llengua Catalana

Directors: Gemma Rigau i Oliver
(presidenta de la Comissió de Gramàtica)
Manuel Pérez Saldanya
(director de l'Oficina de Gramàtica)

El 27 de setembre de 2016, la *Gramàtica de la llengua catalana* de l'IEC (GIEC) fou ratificada pel Ple de l'Institut i es presentà en conferència de premsa el 23 de novembre. El dia 12 de desembre, el president de l'IEC i els directors de l'obra en lliuraren un exemplar al president de la Generalitat de Catalunya, i el 15 de desembre fou presentada en un acte institucional al Palau Macaya. L'obra ha estat possible gràcies a la col·laboració de la Generalitat de Catalunya, l'Obra Social La Caixa i la Diputació de Barcelona.

La GIEC dona continuïtat a la normativa gramatical que Pompeu Fabra va establir l'any 1918, i es presenta més completa i actualitzada. No introdueix, doncs, canvis substancials, sinó matisos i

més flexibilitat, i amplia i detalla la gramàtica de Fabra per donar resposta a qüestions que aquest no va plantejar o que va apuntar molt esquemàticament. Al mateix temps, incorpora les solucions avalades per la tradició i el prestigi social que encara no tenien el reconeixement per part de la norma. Presenta la norma partint de la descripció gramatical i atenent al marc geogràfic (els parlars) i social (els diferents registres), així com, més esporàdicament, a la dimensió oral i escrita. També presenta, en primer terme i d'una manera neutra, els fets generals que són vàlids en tots els territoris del domini lingüístic català i en tots els registres, i concreta en quins parlars i registres són vàlids els restants, i si una determinada forma és acceptable o no.

Gramàtica Essencial de la Llengua Catalana

Directora: Maria Josep Cuenca Ordinyana

Projecte d'elaboració de la *Gramàtica essencial de la llengua catalana* (GEIEC), que serà una obra de referència i de caràcter institucional, dissenyada per a la consulta en línia. El resultat serà fruit de l'adaptació de la GIEC, tant pel que fa al contingut com a la forma d'expressió i l'accés a la informació, perquè s'ajusti a les necessitats d'un públic general. Al llarg d'aquest curs s'ha treballat principalment en la reformulació dels capítols de mor-

fologia i de fonologia, i en la inserció de continguts en la plataforma informàtica en què es presentarà la GEIEC.

Nomenclàtor Toponímic de les Illes Balears

Director: Joan Miralles i Montserrat

Projecte iniciat el 1999 al Departament de Filologia Catalana i Lingüística General de la Universitat de les Illes Balears, i vinculat a la Secció Filològica de l'IEC des del 2014. Entre altres objectius, es volia oferir una àmplia mostra de la toponímia actual no urbana de les Balears a partir del buidatge i l'anàlisi de grans fonts escrites (entre les quals, per exemple, el *Corpus de toponímia de Mallorca*, de Josep Mascaró), i de la verificació i certificació de l'ús actual de les llistes procedents d'aquestes fonts (duta a terme gràcies als més de cinc-cents informants).

El resultat, el *Nomenclàtor toponímic de les Illes Balears* (NOTIB), és una llista de més de cinquanta mil topònims, que es poden consultar a l'espai web <http://notib.recerca.iec.cat> i van acompanyats d'una mostra de la seva georeferència i pronúncia. El NOTIB es va presentar al públic el 25 d'abril de 2017 al Teatre Municipal Xesc Forteza de Palma.

Nou Diccionari Normatiu de la Llengua Catalana

Director: Joaquim Rafel i Fontanals

Projecte destinat a la creació d'un nou diccionari normatiu d'acord amb els principis de la lexicografia moderna i sense les limitacions de la tradició lexicogràfica catalana, que no serà una continuació del DIEC. Al llarg del curs 2016-2017, s'ha treballat principalment en els criteris per a la selecció de la nomenclatura i en la redacció definitiva del criteri sobre les orientacions d'ús que s'inclouran en el diccionari.

Ortografia Catalana

Director: Vicent Pitarch i Almela

La nova ortografia catalana va ésser projectada com a tractat complementari de la *Gramàtica de la llengua catalana* i ha estat elaborada pels membres de l'IEC Albert Jané, Joan Martí, Brauli Montoya, Mila Segarra i, en qualitat de coordinador, Vicent Pitarch. Les reunions de treball van començar el setembre del 2012 i, finalment, el Ple de l'Institut va ratificar l'*Ortografia catalana* (OIEC) en la sessió plenària del 24 d'octubre de 2016. Aquesta nova versió es va exposar l'endemà en una roda de premsa a la seu de l'IEC i des d'aleshores s'han celebrat nombroses sessions informatives i de formació adreçades als diversos col·lectius i institucions implicats en l'aplicació de la normativa de la llengua, en diversos punts dels territoris de llengua i cultura catalanes. La implantació dels canvis plantejats per

l'OIEC es farà al llarg d'un període de quatre anys, a fi que es vagin coneixent i integrant progressivament.

L'OIEC aplega en un sol tractat l'ortografia fundacional, les rectificacions que va fer-hi el mateix Pompeu Fabra, els retocs introduïts després de Fabra, i la legislació ortogràfica de l'SF d'ençà de 1984. Està disponible en format digital al web de l'IEC des del 8 de maig i en paper a les llibreries des del dia 7 de juny.

Proposta per a un Estàndard Oral de la Llengua Catalana. Lèxic

Director: Joan Veny i Clar

Projecte iniciat l'any 1995 com una subcomissió de la *Proposta per a un estàndard oral de la llengua catalana*. Els membres de la Subcomissió de Lèxic de la Comissió d'Estàndard Oral són Francesc Ballone, Antoni Ferrando, Josep Gifreu, Josep Martines, Joan Miralles, Joan Peytaví, Ramon Sistac i Joan Veny, i en el passat en van formar part Aina Moll i Carles Miralles.

Els objectius principals han estat seleccionar elements del lèxic oral bàsic i disponible de tot el territori i/o de cada varietat, adreçat sobretot als mitjans de comunicació de tot el territori; rendibilitzar tant els elements genuïns propis de cada varietat com els comuns a més d'una varietat, i valorar el diatopisme dins l'estàndard en el marc de la unitat de la llengua.

Es preveu que la Proposta sortirà publicada en línia el tercer trimestre del 2017.

Proposta sobre el Sistema de Transcripció i Transliteració dels Noms Russos en Català i Proposta de Transcripció del Xinès al Català

Director: Lluís B. Polanco i Roig

L'objectiu principal és revisar i actualitzar la *Proposta sobre el sistema de transcripció i transliteració dels noms russos en català*, document aprovat per l'SF l'any 1994, i redactar una *Proposta de transcripció del xinès al català*.

L'actualització del document de la transcripció del rus al català va ésser aprovada el 3 de novembre del 2015; s'ha publicat en línia aquest curs i properament sortirà en versió impresa. El text parteix d'una proposta de la dècada dels setanta de la *Gran enciclopèdia catalana*, i inclou comentaris i aclariments sobre els punts problemàtics. S'ha procurat simplificar la lectura per al públic no especialitzat, simplificar la feina dels impressors i reduir les variants. S'ha confegit gràcies a la feina dels membres de l'IEC Jordi Carbonell (†), Joaquim Mallafrè, Lluís B. Polanco i Jordi Sarsanedas (†), conjuntament amb Helena Vidal, professora de rus a la Universitat de Barcelona, que n'havia elaborat la versió original. La proposta es basa en una

transcripció pràctica, consistent a traslladar un alfabet a un altre per permetre de llegir uns noms originàriament escrits en un altre alfabet, sense trencar d'una manera significativa els hàbits dels lectors. Però malgrat que es parteix de la llengua escrita, es tenen en compte qüestions essencials de pronunciació per no tergiversar la pronúncia original.

Quant a la proposta de transcripció del xinès al català, va ésser aprovada en la primera meitat del 2016 per la Comissió de Transcripció i Transliteració, juntament amb les ponents especialistes del Grup de Treball de Transcripció del Xinès, Helena Casas i Sara Rovira. Després va passar a revisió per part d'altres especialistes i al llarg d'aquest curs s'han revisat i avaluat les seves propostes i esmenes. Es preveu que la publicació final estigui disponible al final del 2017.

Programes de recerca

Són aquells l'objectiu dels quals és constituir o dotar la comunitat científica d'una infraestructura de recerca o d'una obra de caràcter fonamental.

Atles Lingüístic del Domini Català

Directors: Joan Veny i Clar
Lídia Pons i Grieria

Projecte de dialectologia iniciat l'any 1964 a la Universitat de Barcelona i aco-

llit i patrocinat per l'IEC des del 1989. La finalitat és posar a l'abast dels investigadors i del públic en general un conjunt de materials lingüístics recollits entre els anys 1964 i 1978 per mitjà d'enquestes realitzades a 190 poblacions de tot el domini català. Aquests materials es difonen en forma de llibre a través de les tres publicacions que es comenten a continuació.

Atles lingüístic del domini català (ALDC)

Atles descriptiu que ofereix una radiografia rigorosa de l'estat de la llengua catalana en les dècades dels seixanta i setanta i que recupera una part del patrimoni de la llengua oral. Els resultats es presenten classificats en volums temàtics, i aquest curs s'ha publicat el vuitè. Aquest volum recull el lèxic patrimonial relatiu al mar, als vaixells i a la pesca, i inclou un capítol dedicat a la morfologia no verbal. Conté 303 mapes i 51 llistes de materials no cartografiats, tot en transcripció fonètica, i es complementa amb 125 fotografies i dibuixos sobre aspectes relacionats amb el contingut. Actualment s'està treballant en el novè volum.

Petit atles lingüístic del domini català (PALDC)

Atles interpretatiu de les dades de l'ALDC, seleccionades i acompanyades de mapes de síntesi en colors. Aquest curs s'ha estat treballant en el sisè volum.

Etnotextos

Transcripció d'un recull d'etnotextos, dels quals el 1998 es va publicar el volum *Etnotextos del català oriental*. Actualment s'està treballant en els etnotextos de català nord-occidental.

Portal web

Al portal del projecte es difonen les activitats dutes a terme, com és ara la participació en congressos, i es pot consultar una bona part dels materials publicats.

Constitució d'un corpus textual per a una gramàtica del català modern

Director: Josep Martines Peres

Projecte iniciat el 2015 a fi de constituir un corpus textual per a una gramàtica del català modern. Es porta a terme dins un conveni de col·laboració amb la Universitat d'Alacant i, concretament, amb l'Institut Superior d'Investigació Cooperativa IVITRA (ISIC-IVITRA), que aporta el suport tècnic (instal·lacions, escàner, programari i maquinari) per al tractament dels textos i la constitució del corpus.

Al llarg del curs s'ha continuat la incorporació de textos al corpus i s'han lematitzat i etiquetat els materials. Així mateix, col·laboradors del projecte han presentat un bon nombre de ponències i comunicacions relacionades amb aquest en trobades científiques, nacionals i internacionals. N'és un exemple la ponència

«Observacions sobre els verbs de percepció en el 'Curial e Güelfa'», presentada per Antolí Martínez i Jordi Manuel l'11 d'octubre en el marc del *Convegno Internazionale Curial e Güelfa. La cavalleria umanistica italiana nel XV secolo*, a la Universitat de Verona (Itàlia).

Continuació del Corpus Textual Informatitzat de la Llengua Catalana (CTILC2)

Director: Joaquim Rafel i Fontanals

Projecte articulat en dues fases: una fase inicial que té per objectiu establir tots els elements i protocols de treball necessaris per al desenvolupament del projecte, i una fase executiva en què es desenvoluparà el corpus pròpiament dit. Actualment es troba en la fase inicial, i al llarg del curs 2016-2017 s'ha treballat en els àmbits següents:

— Disseny i implementació de les eines per a la introducció d'esmenes específiques i operacions de manteniment en general sobre el CTILC1 i el CTILC2.

— Determinació final, integració i instal·lació definitiva dels components necessaris per a l'escomesa de la fase executiva del projecte.

— Selecció dels textos no literaris del CTILC2 corresponents als grups cronològics compresos entre 1989 i 1998.

— Incorporació sistemàtica de textos, literaris i no literaris, al CTILC2,

d'acord amb els procediments establerts en el projecte.

— Determinació de les qüestions relacionades amb la propietat intel·lectual dels textos del CTILC i establiment dels protocols d'accessibilitat i distribució de les obres que formin part del corpus.

**Cultura, memòria, llengua:
la construcció de la identitat
en els territoris fronterers
de la llengua catalana**

Director: Josep M. Nadal i Farreras

Projecte iniciat el gener del 2015, que té com a objectiu principal analitzar com es representa el català a les dues bandes de la frontera administrativa catalana: la Franja (Catalunya/Aragó), la frontera del Sènia (Catalunya/País Valencià), la frontera de les Alberes (Catalunya/França) i el cas aïllat de Menorca. Amb això es vol conèixer fins a quin punt la frontera administrativa afecta la representació de la llengua i els sentiments i el comportament lingüístics.

Durant aquest curs s'han analitzat les dades recollides en les entrevistes i els qüestionaris realitzats l'any passat, a fi de veure com són percebuts els dialectes de la llengua, des del més personal (l'ídiolacte) fins al més general (l'estàndard): acceptació de l'estàndard, sentiments sobre els diferents registres, fins a quin punt s'han de tenir en compte els drets

intra lingüístics... Així mateix, les dades s'han estudiat per franges d'edat, estudis i sexe, i s'ha fet una comparació sobre espais separats per la frontera administrativa.

D'altra banda, el director del projecte, Josep M. Nadal, va impartir la ponència «Llengües i identitats: com una nina russa» dins del marc del 25è Col·loqui Germano-Català (21-24 de setembre a la Universitat Otto Friedrich de Bamberg, Alemanya). I, juntament amb Francesc Feliu, de l'equip de treball del projecte, Nadal va presentar la ponència «Politiche linguistiche ed appropriazioni diverse della lingua: i nomi del catalano» a les X Jornades dels Drets Lingüístics: «Avaluar les polítiques lingüístiques: quins objectius, criteris, indicadors?» (Giulianova, Itàlia, 14-16 de desembre).

**Diccionari Descriptiu
de la Llengua Catalana**

Director: Joaquim Rafel i Fontanals

El projecte de redacció del *Diccionari descriptiu de la llengua catalana* (DDLCC), és la segona fase del programa Diccionari del Català Contemporani (DCC), iniciat el 1985. L'objectiu principal d'aquesta segona fase ha estat la redacció d'un diccionari descriptiu basat en els recursos lingüístics —fonamentalment, CTILC i BDLex— constituïts en la primera fase del DCC.

Els articles del DDLC han estat publicats electrònicament i es poden consultar des del web del projecte (<http://dccc.iec.cat/ddlc/index.asp>). Tot i que la redacció del DDLC ja ha finalitzat, al llarg del curs s'ha treballat per introduir els canvis vinculats a la publicació de l'OIEC i de la GIEC; revisar i sistematitzar els articles corresponents a classes tancades redactats abans que els textos establerts definitivament per la GIEC, i revisar i sistematitzar també l'expressió dels diferents elements (categorials, literals, modificadors) i de les relacions d'alternança dels patrons sintàctics.

Els clàssics i la llengua literària:

norma i cànon

Directora: Montserrat Jufresa i Muñoz

Ponent: Mariàngela Vilallonga Vives

Col·laboren en el projecte: Jaume Almirall, Carles Garriga, Jordi Pujol i Josep Lluís Vidal (UB); Àlex Coroleu (UAB); Antoni Ferrando (IEC i Universitat de València), i Eulàlia Miralles (Universitat de València).

L'objectiu del projecte ha estat crear una base de dades de les traduccions dels autors clàssics grecs i llatins al català, realitzades entre els segles XVI i XX, per poder calibrar amb més precisió l'àmbit de la seva possible influència. Aquesta base de dades, confeccionada el 2015, s'ha anat actualitzat i conté més de 1.100

entrades diferenciades. Ofereix múltiples opcions de cerca a més de les habituals, per exemple per nom del curador o per la procedència i la presència de notes en l'edició. S'hi pot accedir tant des del web de la Societat Catalana d'Estudis Clàssics (SCEC), filial de l'IEC, com des del web de l'Aula Carles Riba, grup de recerca adscrit a l'IEC i a la UB.

Properament sortirà el llibre *Els clàssics i la llengua literària*, a cura de Montserrat Jufresa. L'obra es troba en procés d'edició i es publicarà dins la col·lecció «Els Peus d'Ícar», de l'SCEC.

Glossarium Mediae Latinitatis

Cataloniae

Director: Pere Quetglas i Nicolau

Coordinadors: Ana Gómez Rabal (CSIC)

Mercè Puig Rodríguez-
Escalona (UB)

Equip de treball

Equip de compilació, redacció i edició: Maria Antònia Fornés (UIB), Joan Maria Jaime Moya (CSIC), Marta Segarrés Gisbert (UB), Adelaida Terol Amigó (UB), Marta Punsola Munárriz (CSIC) i Carlos Prieto Espinosa (UB).

Col·laborador: Salvador Iranzo Abellán (UB).

El projecte Glossarium Mediae Latinitatis Cataloniae (GMLC), sota els auspicis de la Unió Acadèmica Internacional, té com

a finalitat oferir als investigadors i al públic interessat un ampli diccionari en què són consignades críticament les innovacions lèxiques i semàntiques del llatí medieval de l'alta edat mitjana catalana (800-1131) i també el lèxic pertanyent a la mateixa llengua catalana d'aquest període. L'execució pràctica i material es porta a terme a la Institució Milà i Fontanals del Consell Superior d'Investigacions Científiques, i amb el suport de la Universitat de Barcelona.

El GMLC s'articula al voltant de dues línies de treball: d'una banda, la redacció dels articles que conformen el glossari, i, de l'altra, la digitalització dels textos que serveixen com a punt de partida per a la redacció del Glossarium i la publicació digital d'aquests textos a través de la base de dades lèxica Corpus Documentale Latinum Cataloniae (CODOLCAT), de consulta pública i gratuïta. Atenent a aquestes dues línies de treball, al llarg d'aquest curs s'han continuat la redacció d'entrades lexicogràfiques i l'ampliació i desenvolupament del CODOLCAT, i s'ha treballat en el disseny tècnic i informàtic d'una plataforma de treball per a l'elaboració digital del GMLC.

Neologismes per a l'actualització del diccionari normatiu

Directora: Judit Freixa Aymerich

Ponent: Josep Martines Peres

Col·laboren en el projecte: Ona Domènech, Rosa Estopà, Mercè Lorente, Elisenda Bernal, Amor Montané, Elisabet Llopart, Víctor Ruiz i Martí Freixas, de la Universitat Pompeu Fabra; Carolina Bastida (Universitat d'Andorra); Immaculada Fàbregas (Universitat de la Bretanya Sud); Maria Gené (Universitat de les Illes Balears); Joan Julià-Munné (Universitat de Lleida); Jordi Ginebra (Universitat Rovira i Virgili), i Josep V. Garcia, Maribel Guardiola, Caterina Martínez, Jaume Pons i Andreu Sentí (Universitat d'Alacant).

El projecte Neologismes per a l'actualització del diccionari normatiu (NADIC) té la missió de seleccionar i tractar els neologismes en llengua catalana de l'Observatori de Neologia, de l'Institut Universitari de Lingüística Aplicada (Universitat Pompeu Fabra), per a oferir a l'SF de l'IEC un corpus integrat per un miler de neologismes candidats a ésser introduïts al diccionari normatiu acompanyats d'informacions lingüístiques i pragmàtiques (categoria gramatical, contextos d'ús amb indicació de la font de procedència, tipus de formació, freqüència d'aparició i tipus de textos en què apareix).

Fins al final del 2016 es van seleccionar neologismes candidats, i durant aquest curs s'ha treballat en la revisió de la selecció i en la base de dades amb l'objectiu d'elaborar l'informe final. Tota la informació relacionada amb el NADIC

es pot consultar al seu espai web (*www.upf.edu/web/nadic*).

Obres completes de Pompeu Fabra

Director: Jordi Mir i Parache

Les *Obres completes* de Pompeu Fabra són el resultat d'un projecte de recerca de l'IEC, la Generalitat de Catalunya i el Govern de les Illes Balears, fruit d'un conveni de col·laboració signat el 2002. Els nou volums que les formen recullen des de la bibliografia essencial de Fabra fins a escrits ignorats i fins i tot inèdits.

El primer volum inclou les tres primeres gramàtiques, de 1891, 1898 i 1912; el segon, les cinc gramàtiques publicades entre 1918 i 1946 i diversos cursos orals; el tercer, la gramàtica francesa de 1919 i l'anglesa de 1924, juntament amb articles tècnics publicats entre 1887 i 1926; el quart volum comprèn l'obra ortogràfica de Pompeu Fabra (*Tratat d'ortografia* de 1904, les *Normes ortogràfiques* de 1913 i el *Diccionari ortogràfic* de 1917-1937) i els manuals lingüístics publicats per l'editorial Barcino; el cinquè, el *Diccionari general de la llengua catalana* de 1932; el sisè, les gramàtiques de 1918-1933, la gramàtica catalana de 1946 i la gramàtica pòstuma de 1956, a més de les traduccions teatrals; el setè inclou les *Converses filològiques*, el vuitè, l'*Epistolari de Fabra* i el *Curs de llengua catalana per correspondència*, i el novè ofereix

textos i materials del lingüista trobats en diferents publicacions, una cronologia general de la seva vida i obra i una bibliografia sobre l'obra i la figura de Fabra.

Durant aquest curs s'ha acabat l'elaboració del desè i darrer volum de les *Obres completes*, que comprèn els índexs dels nou volums editats. Es preveu que surti publicat el 2017.

Observatori de Neologia

Directora: M. Teresa Cabré
i Castellví

Coordinadora: Judit Freixa Aymerich

L'IEC col·labora amb l'Observatori de Neologia (OBNEO), que va néixer com a grup de recerca el 1988 a la Universitat de Barcelona i el 1994 es va incorporar com a projecte a l'IULA de la Universitat Pompeu Fabra. L'OBNEO analitza el fenomen de l'aparició de neologismes en l'ús, tant pel que fa al català com al castellà.

Al llarg d'aquest curs s'han continuat les tasques habituals, que giren entorn del buidatge de textos per a l'extracció de nous neologismes, i l'anàlisi i difusió d'aquestes paraules noves. Pel que fa al buidatge, el corresponent a l'any 2015 es va tancar al principi del 2017, i cal assenyalar que l'OBNEO continua coordinant NEOXOC: Xarxa d'Observatoris de Neologia Catalans. Quant a la difusió, el 2016 es van difondre 228 neologismes a la Neolosfera, i l'OBNEO ha

continuat tenint presència a Facebook. A més, des del gener, l'Observatori publica el *Backup*, un butlletí electrònic mensual que resumeix la feina feta, accessible dins la pestanya de publicacions del web de l'Observatori.

Publicació de l'obra gramatical d'Antoni Febrer i Cardona

Director: Jordi Carbonell
i de Ballester (†)
Coordinadora: Maria Paredes
Baulida

El projecte de publicació de l'obra completa d'Antoni Febrer i Cardona permetrà disposar d'edicions filològiques d'un dels autors més significatius de la Il·lustració en l'àmbit català. L'obra gramatical i la preceptiva poètica de Febrer i Cardona és publicada per l'IEC mitjançant un conveni amb l'Institut Menorquí d'Estudis (vol. I-VI), i els volums restants (VII-XVIII), per les Publicacions de l'Abadia de Montserrat i la Universitat de les Illes Balears.

L'obra gramatical, lexicogràfica i la preceptiva poètica es transcriuen literalment a partir dels manuscrits de l'autor, a fi de respectar i transmetre fidelment les seves propostes ortogràfiques, lèxiques i sintàctiques pel que fa a la llengua escrita i la prosòdia i la mètrica pel que fa a la preceptiva poètica. Ja han estat publicats el *Diccionari Febrer i Cardona*, *Obres gramaticals I* i *Preceptiva poètica*. Es preveu que el tercer trimestre del 2017

es publicuin les *Obres gramaticals II* (edició a cura de Francesc Feliu i Gemma Albiol), i s'està preparant l'*Obra gramatical francesa* (dos volums).

Refranyer Aguiló

Director: Germà Colón Domènech

El *Refranyer Aguiló* és la col·lecció de parèmies (més de 40.000 fitxes) que Marià Aguiló i Fuster va recollir al llarg de la seva vida, en diferents indrets del domini lingüístic català o de les informacions que rebia de personalitats destacades.

La base de dades del Refranyer té com a camps obligatoris per a emplenar les pestanyes «Entrada» —en què figura el lema o paraula clau del refrany— i «Refrany». Les pestanyes «Obra», «Autor», «Territori» i «Temàtica» poden estar omplertes o buides en funció de cada fitxa. La pestanya «Variants» pot recollir el refrany o refranys que continguin variacions dialectals, ortogràfiques o bé que siguin exactament iguals que el refrany d'entrada, però que apareguin documentats en una obra, autor o territori diferent. I la pestanya «Observacions» presenta informació relacionada amb la datació del refrany, comentaris explicatius de qui ha recollit el refrany o bé una nota del director del projecte.

Al llarg d'aquest curs s'ha continuat introduint material nou a la base de dades. Es preveu que al final del 2017 haurà finalitzat la introducció i revisió de les fitxes de la lletra E.

**Vocabulari de la Llengua Catalana
Medieval de Lluís Faraudo
de Saint-Germain**

Director: Germà Colón Domènech

Projecte iniciat l'any 2000 i que finalitza el 2017. Ha posat a l'abast del públic el *Vocabulari de la llengua catalana medieval*, un conjunt de fitxes fruit de les recerques de català antic que va dur a terme l'erudit Lluís Faraudo mitjançant el

despullament de nombrosos textos medievals.

Al llarg del curs s'ha fet la revisió final de versió en línia del *Vocabulari*. Així mateix, s'ha preparat una selecció d'entrades de la base de dades amb vista a publicar-ne un volum en paper, d'acord amb un criteri d'innovació i representativitat, ja que es trien aquelles que no estan recollides en els repertoris lexicogràfics tradicionals.

Bases d'un diccionari de periodistes i articulistes, generalistes i especialitzats, en els territoris de llengua i cultura catalanes

Director: Josep M. Casasús i Guri
Coordinador científic: Francesc Salgado de Dios
Investigador associat: Sergi Cortiñas Rovira

Aquest projecte correspon a la segona fase del programa de recerca «La classificació temàtica i anàlisi històrica d'obra periòdica catalana especialitzada en ciències socials i experimentals». El propòsit és preparar i avançar en l'elaboració d'un diccionari de periodistes dels territoris de llengua i cultura catalanes, objectiu fonamentat en la classificació i catalogació temàtiques i en l'anàlisi històrica d'obra periòdica catalana enllestides en la primera fase del projecte. Al llarg del curs s'ha treballat en la planificació general de l'obra, amb les normes d'estil per a les entrades del diccionari, la distribució dels espais per àmbits geogràfics i temàtics, i la ponderació de les col·laboracions externes que caldrà encarregar en fases posteriors del projecte.

Cartografia dels Països Catalans des del Renaixement a l'edat moderna

Director: Vicenç M. Rosselló i Verger

L'objectiu del projecte és posar al dia i escometre diverses qüestions de forta personalitat i gran riquesa de la història de la cartografia catalana. Al llarg del curs 2016-2017, els col·laboradors han treballat en els temes següents: la cartografia urbana de la Ciutat de Mallorca (1644-1800), la xarxa viària del mapa d'en Despuig (1785), els mapamundis medievals i els mapes murals mallorquins del s. XVIII.

Catàleg dels manuscrits de la Biblioteca Diocesana del Seminari de Girona, III-V. Ms. 101-250

Director: Jaume de Puig i Oliver

El fons de la Biblioteca Diocesana del Seminari de Girona alberga uns 350 manuscrits, i és notable en manuscrits moderns de filosofia, teologia, dret i història. Aquest projecte, començat el 2012, vol completar la base de dades *Manuscrits catalans de l'edat moderna* (<http://mccem.iec.cat>) i estimular la recerca en fons semblants d'altres municipis.

L'activitat d'aquest curs s'ha centrat en la catalogació dels manuscrits 201-250. Així mateix, destaca l'aparició del volum 1 (manuscrits 1-50) del *Catàleg dels manuscrits de la Biblioteca Diocesana del Seminari de Girona*, que va sortir publicat el desembre de 2016

com a número 49 de la col·lecció «Treballs de la Secció de Filosofia i Ciències Socials».

Catàleg històric general de la premsa en català, II. La renovació del periodisme, 1910-1923

Director: Jaume Guíllamet Lloveras

Projecte destinat a l'elaboració d'un catàleg històric de totes les publicacions periòdiques en català, basat en una fitxa hemerogràfica única que inclogui les dades de localització dels exemplars conservats en arxius i biblioteques. Consta de tres parts: «L'eclosió de les publicacions (1810-1898)», «La renovació del periodisme (1899-1939)» i «La prohibició i el ressorgiment (1939-1978)».

La segona part, «La renovació del periodisme, 1899-1939» (de *La Veu de Catalunya* al final de la Guerra Civil), comprèn tres fases, corresponents als períodes 1899-1909, 1910-1923 i 1924-1939. El curs anterior es va acabar amb treballs pendents de la segona fase; però amb la voluntat de completar la investigació el 2019 i avançar més enllà del període 1910-1923 propi del projecte, aquest curs s'ha prioritzat la col·laboració d'investigadors que puguin assegurar la recerca per zones i períodes complets fins al 1939.

Corpus Philosophorum Medii Aevi. Arnaldi de Villanova

Director: Josep Perarnau i Espelt

Programa que, sota els auspicis de la Unió Acadèmica Internacional (UAI), té per objectiu l'edició i el comentari de les vuit obres espirituals d'Arnau de Vilanova traduïdes al grec. Els resultats es publiquen en el projecte Arxiu de Textos Catalans Antics (ATCA), dut a terme en conveni amb la Facultat de Teologia de Catalunya. Al llarg del curs 2016-2017 s'ha continuat treballant en el sisè volum de la col·lecció «Arnaldi de Villanova Opera Theologica Omnia» (AVOThO).

Dinàmica i evolució del paisatge de ribera

Director: Josep M. Panareda Clopés

Aquest curs destaca l'aparició de l'estudi *Els paisatges de l'aigua al delta del Llobregat*, dels geògrafs Jaume Sans i Josep M. Panareda. Va sortir publicat el mes novembre de 2016 dins del número 48 de la sèrie «Treballs de la Secció de Filosofia i Ciències Socials». I amb motiu de la publicació, els autors han organitzat diverses conferències i sortides, com ara el dia 25 de març de 2017 (presentació de l'obra a la masia de Can Julià i Centre d'Interpretació del Riu, a Sant Boi de Llobregat, i passejada al voltant de l'entorn fluvial del Llobregat) o el 30 de març

(conferència a la seu de l'IEC), i, al cap de dos dies, es va fer un recorregut a peu pel delta del Llobregat, entre les estacions de ferrocarril de Sant Boi i del Prat.

El diàleg com a font de dret.

Modelització dels fonaments de la filosofia política i jurídica catalana (s. XII-XXI)

Directors: Pompeu Casanovas Romeu
Josep Monserrat i Molas

Ponent: Pere Lluís i Font

Projecte endegat el 2012 amb l'objectiu d'implementar les bases per a aplicar tècniques de processament de llenguatge natural, lingüística de corpus, clusterització estadística, anàlisi automàtica de contingut i ontologies als textos polítics i jurídics catalans, a fi de destriar-ne els models semàntics i oferir una formulació rigorosa de les estructures conceptuals que contenen i de les diferents fases i evolució del dret relacional. La primera fase del projecte va donar com a resultat una aplicació que constitueix un sistema distribuït per a emmagatzemar textos de la història intel·lectual, dret relacional, pactisme i filosofia política catalana de diferents autors. Actualment s'està duent a terme la segona fase (2015-2017), en què es pretén subministrar continguts materials a l'aplicació per validar les hipòtesis de partida.

Al llarg del curs 2016-2017 s'ha treballat especialment en l'elaboració d'un

patró sobre el diàleg i el pactisme en les seves diverses fases que permeti la gestió automàtica de textos. Així mateix, s'ha participat en un bon nombre d'activitats, com ara en les III Jornades Internacionals de la Càtedra Baixeras de Patrimoni Literari Català: «Identitat, literatura i dret» (7 i 8 de novembre al Campus Catalunya de la Universitat Rovira i Virgili), en què es va presentar el llibre *El compromís literari en la modernitat. Del període d'entreguerres al postfranquisme (1920-1980)*, de Montserrat Corretger, Vicent Salvador i Pompeu Casanovas, i aquest últim va oferir la conferència «Els discursos de la identitat». N'és un altre exemple la participació de Casanovas al Simposi Internacional Trias: «Jaume Balmes: quin llegat avui?» de la Càtedra Ferrater Mora de Pensament Contemporani de la Universitat de Girona (23 i 24 de novembre al Seminari de Vic), amb la conferència «La matriu balmesiana del pactisme polític». I pel que fa a les publicacions, destaca el llibre de Pompeu Casanovas titulat *Sub lege pugnamus: De la Gran Guerra a les Grans Dades*, dins la col·lecció sobre filosofia dirigida per Josep Monserrat d'Edicions de la Universitat Barcelona.

El Termòmetre Lingüístic i el Marc d'Ensenyament de les Llengües Vives (TL-MELvives)

Director: Martí Teixidó i Planas
 Ponent: Josep González-Agàpito
 i Granell

La Societat Catalana de Pedagogia (SCP), filial de l'IEC adscrita a la Secció de Filosofia i Ciències Socials (SFCS), impulsa la recerca i el desenvolupament del Termòmetre Lingüístic (TL), una prova d'identificació de la competència lingüística en infants de cinc anys inclosa en el *Marc d'Ensenyament de Llengües Vives* (document de referència fonamentat per a l'elaboració del projecte d'ensenyament plurilingüe a les escoles de llengua catalana). El TL està format per sis làmines que permeten als mestres avaluar l'habilitat fonètica, la memòria auditiva, el vocabulari i la capacitat d'expressió, i ha de permetre programar l'ensenyament de llengües estrangeres d'acord amb les possibilitats de cada alumne. (Vegeu-ne més detalls en l'apartat de l'SCP, al capítol VIII, «Societats filials».)

Propostes per a una societat en procés de reconstrucció.

Una anàlisi social i econòmica

Directora: Maria Coroninas i Piulats

Programa iniciat el 2015 que focalitza la recerca entorn de l'evolució i el futur de

la cohesió social i del sentit d'identitat. L'anàlisi i la recerca social s'hi aborden des d'un nou angle, en àmbits tan importants com ara les immigracions extraeuropees, les emigracions professionals de talent català, l'esdevenidor demogràfic del país, les mancances del sistema educatiu català, l'estat precari del capital social i del capital humà dels nostres territoris, o l'extensió de la qualitat científica de la recerca actual en els camps de les ciències i les humanitats.

Al llarg del curs 2016-2017 s'han celebrat, dins de les reunions ordinàries de l'SFCS, sessions d'estudi i debat a partir d'una ponència sobre qüestions relacionades amb l'educació, l'aigua o la comunicació. Així mateix, en el context d'aquest programa, l'SFCS va celebrar una reunió del seu ple a Menorca els dies 13 i 14 d'octubre, que va dur per títol «Menorca: una anàlisi social, cultural i política. Reptes i perspectives». (Per a una informació més detallada tant de les sessions d'estudi i debat com d'aquesta darrera sessió acadèmica, vegeu la crònica de l'SFCS dins del capítol III, «Les seccions».) Finalment, quant a les publicacions, s'ha continuat treballant per oferir en línia les ponències emmarcades dins d'aquest programa de recerca i per completar la traducció a l'anglès d'aquelles que poden interessar a un públic més ampli.

Recull i classificació de polítiques territorials

Programa de recerca de la Societat Catalana d'Ordenació del Territori (SCOT), adscrit a l'SFCS, i amb el suport de la Diputació de Barcelona. Es basa en l'explotació, anàlisi, sistematització i síntesi de la base de dades de l'*Anuari territorial de Catalunya* (<http://territori.scot.cat/cat/anuari.php>) i s'estructura en dues parts: «Recull i classificació de polítiques i transformacions territorials a Catalunya, 2003-2014», de la qual se'n va presentar la base de dades i l'informe el desembre de 2015, i «Recull i classificació de polítiques territorials a Catalunya, 2003-2015», que completa la informació i la base de dades incloses en el primer informe i s'ha publicat el gener del 2017.

Recull i classificació de polítiques i transformacions territorials a Catalunya 2003-2015

Director: Josep M. Llop Torné

Ponent: Joan Nogué i Font

L'equip de treball està format per Joan López Redondo, Irene Navarro Solé i Josep Báguena Latorre.

El treball realitzat, que consta d'una base de dades i una memòria, reflecteix les tendències de les transformacions i de les polítiques territorials a partir de l'evolució, l'escala i la localització, la complexitat i l'encaix, i la capacitat de generar espais de governança que su-

peren els àmbits politicoadministratius. (Per a una informació més detallada, vegeu l'apartat de la SCOT al capítol VIII, «Societats filials».)

Reforma educativa i defensa de l'escola pública. L'Escola de Mestres Rosa Sensat (1982-2015)

Director: Josep González-Agàpito
i Granell

Amb el propòsit d'estudiar la història de l'Escola de Mestres Rosa Sensat (denominada Associació de Mestres Rosa Sensat a partir de l'any 1980) d'una manera integrada amb l'evolució de la societat, es va endegar el programa «L'Escola de Mestres Rosa Sensat (1965-2015)». Edificar una nova escola des de la societat civil». Continuant aquesta tasca, la recerca del curs 2016-2017 s'ha centrat en el període comprès entre el primer govern socialista espanyol (1982) i el 2015.

Gran part de l'activitat ha consistit a estudiar, contrastar i analitzar les fonts primàries sobre l'Associació del fons documental dipositat a l'Arxiu Nacional de Catalunya. Així mateix, s'ha realitzat la lectura, anàlisi i interpretació de les abundants fonts secundàries, especialment bibliogràfiques i d'hemeroteca.

Resolució i prevenció de conflictes a l'escola: contribucions de les dones arabomusulmanes a la millora de la convivència en una Catalunya multicultural

Directora: Carlota Solé i Puig

Equip

investigador: Olga Serradell Pumareda
 Maria del Mar Ramis Salas

Les dones arabomusulmanes residents al nostre país contribueixen a la prevenció i resolució de conflictes que es donen als centres educatius. Entre aquests problemes destaquen l'assetjament escolar i el poc coneixement de la llengua catalana d'una part de l'alumnat estranger que resideix a Catalunya. Aquest aspecte és de gran rellevància, ja que la comunicació entre els estudiants i el diàleg són imprescindibles per a resoldre qualsevol conflicte.

En aquest projecte s'analitza la participació de les dones arabomusulmanes en una escola d'educació infantil i primària que, des del curs 2014-2015, implementa un model de resolució i prevenció de conflictes basat en actuacions educatives d'èxit avalades per la comunitat científica internacional. En aquest procés destaca la creixent implicació

d'algunes mares del estudiants, majoritàriament d'origen marroquí, que es converteixen en actores clau de la reducció de conflictes que es donen a l'escola. Seguint els postulats de la metodologia d'orientació comunicativa, per a la recollida de dades es faran entrevistes amb mares arabomusulmanes i observacions comunicatives de les comissions mixtes de convivència en què aquestes participen. En l'anàlisi de la informació s'identificaran les dues dimensions de la realitat, exclusora i transformadora, a fi d'assolir els objectius plantejats i que relacionen la participació d'aquestes dones amb la millora de la convivència.

Altres projectes de recerca de l'SFCS

Diccionari dels Economistes i Literatura Econòmica

Director: Antoni Montserrat i Solé

Tutor: Jordi Galí i Garreta

Treball, innovació i noves masculinitats/feminitats. Iniciatives professionals a la Catalunya rural del segle XXI

Directora: M. Dolors Garcia Ramon

Presidència

La societat catalana al segle XXI

Directors: Salvador Giner de San Julián
Oriol Homs i Ferret

El setembre de 2016 va sortir publicada l'obra *Raó de Catalunya. La societat catalana al segle XXI*, fruit de la recerca d'una trentena d'acadèmics especialistes en diferents disciplines, com Josep Fontana, Marina Subirats, Joan Manuel Tresserras o Germà Bel, amb l'objectiu d'oferir una anàlisi sociològica de les transformacions que viu el país en àmbits fonamentals com és ara l'econòmic, el tecnològic, el cultural, el generacional, el lingüístic i el del teixit social, i també apuntar-ne els reptes. Es tracta d'una coedició de l'IEC i Enciclopèdia Catalana i ha tingut la col·laboració de l'Obra Social La Caixa. El llibre va ésser presentat el 15 de novembre de 2016 en una roda de premsa a l'IEC i en un acte institucional al Palau de la Generalitat, presidit pel conseller de Cultura, Santi Vila.

Les ciutats mediterrànies: els factors de desenvolupament i de progrés.

Ciutat i articulació territorial

Directors: Flocel Sabaté i Curull
Josep Guitart i Duran

Programa de recerca que participa del projecte de la Unió Acadèmica Internacio-

nal (UAI) *The Mediterranean towns: items for development. Diachronic, transversal and multidisciplinary Analysis / Les villes méditerranéennes: les facteurs de développement. Analyse diachronique, transversale et multidisciplinaire*. Aquest marc internacional impulsa diverses línies d'actuació, entre les quals estructurar una recerca en l'àmbit europeu mitjançant sis eixos: ciutat i articulació política i territorial; morfologia urbana i identitat social; mobilitat i desplaçament de persones; dinàmiques econòmiques; relacions culturals, religioses i diplomàtiques, i relacions energètiques i canvi climàtic.

L'objectiu principal del programa és assolir una visió diacrònica de les regions i els països de la Mediterrània, partint del cas català i comparant-lo amb tot el conjunt. D'entre les activitats realitzades durant el curs 2016-2017, destaca la celebració del seminari internacional *Ciutats mediterrànies: l'espai i el territori*, que va tenir lloc del 22 al 25 de novembre a la seu de l'IEC i va ésser coorganitzat per l'IEC i l'Institut Europeu de la Mediterrània, sota els auspicis de la UAI i amb la col·laboració de l'Obra Social La Caixa, l'Ajuntament de Barcelona, la Diputació de Barcelona i altres institucions acadèmiques i científiques. El seminari va reunir més d'una quarantena d'investigadors que, per mitjà de sis sessions de conferències, tres taules rodones

i dues ponències, van abordar temes com ara la gestió dels nuclis urbans i la seva habitabilitat; la relació de les ciutats amb el seu territori d'influència i les àrees contradictòries que genera; la crisi dels refugiats, o les greus diferències socials i culturals entre les dues ribes del Mediterrani i la dificultat per a assolir un model de gestió comú.

Registre i inventari dels vitralls catalans

Directores: Sílvia Cañellas Martínez
Núria Gil Farré
Coordinador: Antoni Vila Delclòs

Programa iniciat l'any 2009 per contribuir a la protecció del patrimoni històric de Catalunya en l'àmbit dels vitralls. Els principals objectius són inventariar els vitralls religiosos i civils de les èpoques i estils del període comprès entre el s. XVII i el primer quart del s. XX; establir un ordre d'actuació segons l'estat de conservació i valor històric; registrar les peces d'interès històric o artístic per evitar-ne la comercialització i exportació, i crear una base de dades amb les informacions i imatges de cada vitrall i amb el seu estudi. Els inventaris dels vitralls de les províncies de Barcelona i de Girona ja estan acabats, i queden pendants els de Tarragona i Lleida. L'activitat d'aquest curs s'ha centrat en els vitralls d'aquesta darrera província, que comprèn els bisbats de Lleida, Solsona i Urgell.

Abans de res, es va contactar amb les persones responsables de patrimoni dels bisbats de Lleida, Solsona i Urgell, i amb els antics usuaris de la Casa de Maternitat de Lleida, i es van consultar diversos arxius, com ara l'Arxiu de la Diputació de Lleida, l'Arxiu del Bisbat de Lleida i l'Arxiu Comarcal de la Segarra. Un cop identificats els edificis on es podien trobar peces, es va procedir al treball de camp: visualització i valoració inicial, presa de fotografies, croquis de situació... Després ja es va passar al buidatge del material als arxius de treball i a les tasques per a preparar la fitxa de cada vitrall (estudi històric i iconogràfic; selecció de fotografies; determinació de l'estat, de la tècnica, i de la possible autoria, etc.).

La fitxa de cada vitrall, que conté informació relativa als camps prèviament establerts amb el Servei de Patrimoni de la Generalitat de Catalunya, va acompanyada de les imatges seleccionades. Aquest curs s'han elaborat les fitxes de les peces corresponents a 33 edificis de la província de Lleida. Els vitralls d'aquesta província fins ara no havien estat estudiats d'una manera exhaustiva, amb la qual cosa és possible que en futures revisions apareguin peces d'interès en indrets en què fins i tot els membres de les comunitats havien assegurat que no hi havia restes. Si es fan troballes, s'incorporaran a la base de dades, concebuda com una tasca oberta i viva.

**Xarxa CRUSCAT. Coneixement,
representacions i usos del català**

Director: Miquel Àngel Pradilla
i Cardona

La Xarxa CRUSCAT, creada el 2003, és una xarxa científica que depèn de la Presidència de l'IEC i aplega investigadors que analitzen la situació i l'evolució del català arreu dels Països Catalans. El principal objecte d'estudi són els usos, els

coneixements i les representacions de la llengua. D'entre les activitats realitzades al llarg del curs 2016-2017, destaca la presentació del *IX Informe sobre la situació de la llengua catalana (2015)*, que va tenir lloc el 29 de novembre a la seu de l'IEC. (Per a una informació més detallada, vegeu l'apartat d'aquesta xarxa al capítol VII, «Assessorament, promoció i difusió de la recerca».)